

Μario Livio: «Ο Γαλιλαίος»

Απόστολος Σπυράκης

Δημοσιεύτηκε 29 Δεκεμβρίου 2022

«Εγώ ο Γαλιλαίος, γιος του εκλιπόντος Βισσέντζο Γκαλιλέι από τη Φλωρεντία, ηλικίας εβδομήντα ετών, αφού προσήχθην προσωπικά εναντίον αυτού του δικαστηρίου, έχω γονατίσει μπροστά σας. Εξοχότατοι και Σεβασμιότατοι Γενικοί Ιεροεξεταστές Καρδινάλιοι, που μάχεστε κατά της αιρετικής εξαχρείωσης ολόκληρης της Χριστιανοσύνης, και έχοντας μπροστά στα μάτια μου και αγγίζοντας με τα χέρια μου τα Ιερά Ευαγγέλια, ορκίζομαι ότι πάντοτε πίστευα και πιστεύω, και, με τη βοήθεια του Θεού, θα πιστεύω στο μέλλον οτιδήποτε υποστηρίζεται, κηρύττεται και διδάσκεται από την Ιερή Καθολική και Αποστολική Εκκλησία...» έτσι ξεκινά η απολογία του Γαλιλαίου στην περίφημη δίκη που αποτέλεσε «μια από τις πιο αισχρές πράξεις της Ιεράς Εξέτασης».

Οι έρευνες του Γαλιλαίου τον είχαν καταστήσει τον πιο ξακουστό φυσικό επιστήμονα της Ευρώπης, αλλά τον είχαν βάλει και στο στόχαστρο των σκληροπυρηνικών ιησουιτικών κύκλων. Το 1610, διαπίστωσε το «φαινομενικά παράξενο σχήμα του Κρόνου και παρατήρησε την κίνηση διάφορων κηλίδων στην επιφάνεια του Ήλιου». Στη συνέχεια, ανίχνευσε τα βουνά και τους κρατήρες της Σελήνης και «μέτρησε πεντακόσια αστέρια κοντά στον αστερισμό του Ωρίωνα και δεκάδες αλλά πλησίον των έξι φωτεινότερων αστεριών στο σμήνος των Πλειάδων». Όταν έστρεψε το τηλεσκόπιό του προς τον γαλαξία μας, είδε «αμέτρητα σμήνη αχνών αστεριών συγκεντρωμένα το ένα δίπλα στο άλλο». Επιπλέον, εντόπισε τέσσερις δορυφόρους του Δία – ήταν η πρώτη φορά από την αρχαιότητα που κάποιος ανακάλυπτε καινούργια ουράνια σώματα του ηλιακού μας συστήματος ταρακουνώντας τα θεμέλια του αριστοτελικού οικοδομήματος, που δέσποζε στον κόσμο των επιστημών για δυο χιλιάδες χρόνια. Οι δημοσιεύσεις του στον *Αστρικό Αγγελιοφόρο* σημείωσαν τεράστια επιτυχία και το περιοδικό έγινε ανάρπαστο, όμως οι απανωτές επιτυχίες του τον έφεραν σε σύγκρουση με την παπική εξουσία, που είχε υπό τον έλεγχό της κάθε έκφανση της πολιτικής και κοινωνικής ζωής, και τον οδήγησαν σε μια από τις πιο γνωστές δίκες της Ιστορίας. Μπροστά στον φόβο των βασανιστηρίων και της εκτέλεσης αναγκάστηκε να αποκηρύξει το έργο του με τρόπο ντροπιαστικό, έχοντας στο μυαλό του τον Τζορντάνο Μπρούνο, που τριάντα χρόνια νωρίτερα είχε αρνηθεί να απορρίψει την ηλιοκεντρική θεωρία του Κοπέρνικου και κήκε στη ρωμαϊκή πλατεία Κάμπο ντε Φιόρι.

Ο διάσημος αστροφυσικός και συγγραφέας Μάριο Λίβιο, που έχει δημοσιεύσει πάνω από τετρακόσια άρθρα κι έχει γράψει μια σειρά βιβλίων που έγιναν παγκόσμια μπεστ σέλερ, εξετάζει στον παρόν έργο τη σύγκρουση ενός από τους κορυφαίους αστρονόμους όλων των εποχών με την Ιερά Εξέταση. Το κυρίαρχο ζήτημα που αναδεικνύει ο Μάριο Λίβιο, ο οποίος δούλεψε για 24 χρόνια στο διαστημικό τηλεσκόπιο Hubble, είναι η σύγκρουση επιστήμης και θρησκείας, μια σύγκρουση που επηρεάζει την εξέλιξη ολόκληρου

του πολιτισμού. Η ραγδαία πρόοδος της επιστήμης στο τέλος του 20ού αιώνα είχε ως αποτέλεσμα την πλήρη περιθωριοποίηση της θρησκείας, αλλά στις μέρες μας οι μεταφυσικές αντιλήψεις για την ερμηνεία του κόσμου μοιάζουν να επανέρχονται δυναμικά αμφισβητώντας την απόλυτη πρωτοκαθεδρία της επιστημονικής λογικής, όπως ακριβώς συνέβαινε πριν από τέσσερις αιώνες.

Οι απανωτές επιτυχίες του τον έφεραν σε σύγκρουση με την παπική εξουσία, που είχε υπό τον έλεγχό της κάθε έκφραση της πολιτικής και κοινωνικής ζωής, και τον οδήγησαν σε μια από τις πιο γνωστές δίκες της Ιστορίας.

Όμως ο Γαλιλαίος δεν μπορούσε να δεχτεί με κανέναν τρόπο οποιονδήποτε διαχωρισμό ανάμεσα στα μαθηματικά και την τέχνη, ενώ του φαινόταν αδιανόητη η ύπαρξη στεγανών μεταξύ της φιλοσοφίας, της θεολογίας και της αστρονομίας· για εκείνον, αυτό που μετρούσε πάνω απ' όλα ήταν η ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης. Στην ουσία, συμφωνούσε με τις προτροπές του Ιερού Αυγουστίνου που συνιστούσε την αποφυγή οριστικών συμπερασμάτων σε ζητήματα αμφιλεγόμενα και ασφαλώς θα συμεριζόταν τη θέση του Αϊνστάιν ότι η επιστήμη είναι «η προσπάθεια αναδρομικής ανασύστασης της ύπαρξης μέσω νοερών συλλήψεων», ενώ η θρησκεία αναφέρεται στην «αρχέγονη προσπάθεια του ανθρώπου να αποκτήσει ξεκάθαρη και πλήρη συνείδηση κάποιων συγκεκριμένων αξιών και επιδιώξεων [...] καθώς και να ενισχύει και να επεκτείνει διαρκώς την επίδραση που έχουν αυτές στη ζωή του». Ο Γαλιλαίος, τον οποίον ο Μπέρτραντ Ράσελ αποκάλεσε «τον σπουδαιότερο εκ των θεμελιωτών της σύγχρονης επιστήμης», αντιλαμβανόταν ότι τα ιερά βιβλία όπως η Βίβλος δεν είχαν επιστημονικό περιεχόμενο, αντικατόπτριζαν απλώς το δέος των ανθρώπων της εποχής απέναντι σε ένα φαινομενικά ακατανόητο σύμπαν. Σε τελική ανάλυση, θα δεχόταν ανεπιφύλακτα μια ακόμα ρήση του Αϊνστάιν: «Πιστεύω στον θεό του Σπινόζα, ο οποίος αποκαλύπτεται στην έννομη αρμονία του σύμπαντος, όχι σε έναν θεό που ασχολείται με την τύχη και τις πράξεις των ανθρώπων».

